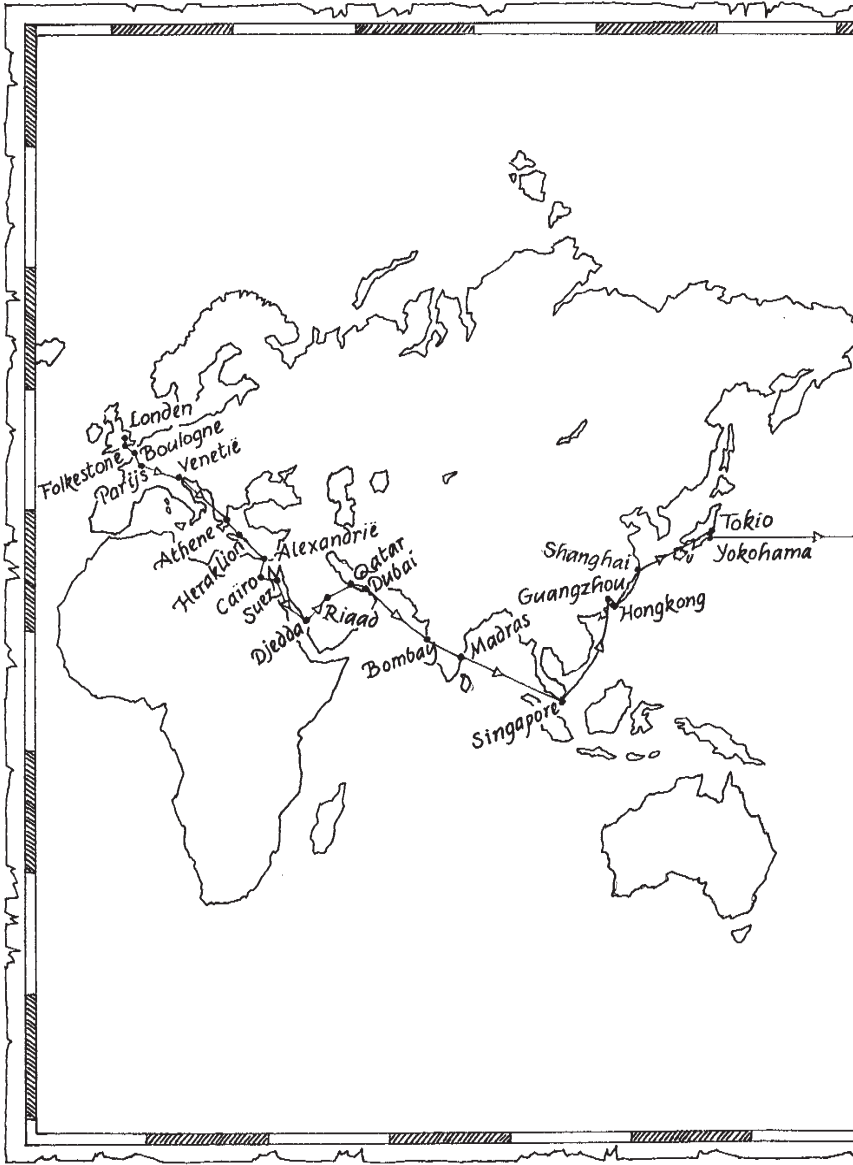

Michael Palin

**Reis om de wereld
in 80 dagen**

Ambo|Amsterdam

Voorwoord bij de herziene editie

Nooit had ik durven vermoeden, toen ze me destijds in december 1988 weigerden binnen te laten in de Londense Reform Club nadat ik pas mijn reis om de wereld had volbracht, dat ik niet aan het eind van mijn loopbaan als reiziger stond maar juist aan het begin. *Reis om de wereld in 80 dagen* zou ‘om de wereld in twintig jaar’ worden.

Ik had me voorgenomen om het reizen, zodra we voor die weigerachtige dubbele deuren van de Reform Club zouden staan, voor gezien te houden en de draad van mijn normale leven weer op te pakken: mensen met vissen om de oren slaan, over Kevin Kline heen rijden met een stoomwals en de ‘Lumberjack Song’ zingen in het Duits voor selecte gezelschappen. Mijn poging om in minder dan drie maanden rond de wereld te reizen zonder ooit het aardoppervlak te verlaten had me, vond ik, genoeg avonturen bezorgd voor de rest van mijn leven.

Maar er was iets met me gebeurd tijdens al die lange tochten aan boord van haveloze vrachtschepen en krakende containerschepen, in kreunende Indiase treinen en op voortsnellende hondensleeën in de Rocky Mountains. Hoewel ik die reis had volbracht op een reeks pijnlijke injecties en met een tas vol pillen en drankjes, was er niets dat me afdoende bescherming had geboden tegen het overweldigende, schrijnende verlangen om het allemaal nog eens over te doen. Het was alsof er een deur voor me was geopend waardoor ik een grote lonkende wereld kon zien liggen. Ik zag noordpolen, zuidpolen, evenaars, keerkringen, kolkende rivieren en vulkanen, en dat was allemaal veel opwindender dan mensen met vissen om de oren slaan. Door het succes van *Reis om de wereld in 80 dagen*, een heel begripvolle vrouw en dito familie kon ik door die deur stappen,

nieuwe mensen en plekken leren kennen en vergezichten en geluiden zien en horen waarvan ik nooit had durven dromen.

Nu, twintig jaar later, heb ik met mijn team, van wie er een heel aantal op die eerste reis al bij waren, alle werelddelen bezocht, honderden en duizenden kilometers over elk denkbaar soort terrein gereisd, van sneeuw en ijs tot kokende woestijnen, en vervolgens alles nog eens omgezet in zeven boeken en televisieseries.

Dus ik dank mijn gelukkige gesternte, en in het bijzonder Clem Vallance en de BBC, voor de rol die ik nooit had verwacht te zullen spelen, die van een soort reisleader voor de hele wereld. Ik wil ook alle mensen bedanken die zo onbaatzuchtig onze camera in hun bestaan hebben laten kijken, want wat ik in al mijn televisieseries wel heb geleerd is dat juist de mensen die je onderweg ontmoet, je programma's tot een succes maken.

Met die gedachte in ons achterhoofd besloten we dat de beste manier om twintig jaar reizen te vieren een reünie zou zijn. De keuze was gemakkelijker dan ik had verwacht. Terugkijkend op al die jaren is er geen ervaring zo krachtig in mijn herinneringen overeind gebleven als onze reis per dhow van Dubai naar Bombay. Dat was de eerste keer dat ik me realiseerde hoezeer het succes of falen van onze televisieserie afhankelijk was van degenen met wie we reisden, in dit geval een bemanning van achttien Indiase vissers afkomstig uit een klein dorp ten noorden van Bombay. Ondanks hun stellige belofte om ons binnen zes dagen in Bombay af te leveren, deelden we de boot een hele week met hen. We sliepen aan dek, boven op zakken met pistachenoten, we raakten bedreven in het gebruik van een toilet dat niet meer was dan een over de achtersteven buitenboord hangende kist, we aten dankbaar mee van de currymaaltijden die ze uit het niets tevoorschijn toverden en we probeerden vooral niet stil te staan bij het gebrek aan reddingsvesten of het lot van de broer van de kapitein, die het jaar daarvoor met zijn dhow en voltallige bemanning in een storm ten onder was gegaan.

Pas toen het moment van afscheid nemen in Bombay daar was, merkte ik hoezeer we met elkaar verbonden waren geraakt. De combinatie van mijn dankbaarheid en hun warmte maakte het afscheid nemen zwaar en verrassend emotioneel. Zoals ik in het programma al zei: 'Het is bijna onmogelijk te accepteren dat ik ze nooit meer zal zien.'

Dus nam ik – twintig jaar later – mijn eigen woorden van destijds ter harte en gingen we op zoek naar de bemanning van de Al Shama. Het verslag van deze buitengewone reis is weergegeven in een nieuw hoofdstuk aan het eind van dit boek.

Zoals we destijds *Reis om de wereld in 80 dagen* hebben gemaakt, zullen we het nooit meer kunnen doen. Nu hebben we mobiele telefoons, gps en digitale banden in plaats van filmrollen in blik. Maar hoezeer de mensen en hun bestaan waren veranderd was minder makkelijk te voorspellen. Er was maar één manier om daarachter te komen, en de heruitgave van het boek en onze terugkeer naar India en de Perzische Golf is meer dan zomaar een viering van die twintig jaren onderweg, het is een bevestiging dat het einde, althans voor deze reiziger, nog niet in zicht is.

Michael Palin
Londen, 2008

Opmerking over plaatsnamen

Omdat deze tekst twintig jaar oud is, zijn sommige namen veranderd. Bombay is sindsdien Mumbai geworden en Madras heet nu Chennai. Om de sfeer van die tijd intact te houden, hebben we de oude namen gehandhaafd.

Inleiding

De niet te onderdrukken drang om op reis te gaan is een erkende ziekte, dromomanie geheten, en ik ben blij dat ik kan zeggen dat ik aan die ziekte lijd. Iedere dromomaniak wil graag een reis om de wereld maken, maar zo'n onderneming is vandaag de dag toch minder in zwang dan in de dagen van Jules Verne. De reden daarvan is deels dat je per vliegtuig weliswaar in 36 uur de wereld rond kunt gaan (een technologische prestatie die Verne hogelijk gewaardeerd zou hebben), maar dat reizen per vliegtuig als nadeel heeft dat de wereld klein, geurloos, ordelijk en meestal uit het zicht is.

Op een containerschip kun je in 63 dagen de wereld rondgaan, maar dan zie je gedurende 58 van de 63 dagen niets dan water. Phileas Foggs reis om de wereld in 80 dagen blijft nu juist zo aantrekkelijk omdat je nog steeds ten minste 80 dagen nodig hebt voor zo'n reis, als je de wereld tegelijkertijd wilt zien, ruiken en aanraken.

Telkens als ik op de kaart kijk om mijn reisroute nog eens na te lopen, ben ik me er pijnlijk van bewust dat ik niet alle landen heb bezocht, en ik ben ervan overtuigd dat er goede argumenten zouden zijn aan te voeren voor een reis kriskras de wereld over, waarbij ook Australië, Thailand, Rusland, Afrika, Zuid-Amerika en Canada worden aangedaan. Maar ik volgde nu eenmaal zo nauwkeurig mogelijk Foggs route en ben zo toch door een groot aantal landen getrokken: vanuit Groot-Brittannië via Venetië naar Griekenland; vandaar naar Egypte, een van de oudste beschavingen op aarde, door het hart van de islamitische wereld, dwars door India naar China en de waanzinnig bruisende economieën van de landen rond de Grote Oceaan – Singapore, Hongkong en Japan – en ten slotte naar de Verenigde Staten, nog steeds het invloedrijkste land ter wereld.

In het tempo van deze manier van reizen is niet veel verandering gekomen sinds Fogg in 1872 op weg ging. Treinen zijn misschien iets sneller geworden, maar er zijn beslist nog steeds geen supersnelle spoorwegverbindingen dwars door India, China of de vs. Er is bijna geen enkele scheepvaartmaatschappij ter wereld meer die nog passagiers vervoert, en het arsenaal bureaucratische obstakels – visa, vergunningen, paspoorten en carnets – heeft zich uitgebreid. De toevlucht nemen tot reizen per vliegtuig was niet toegestaan, zelfs niet om in geval van nood het gemak te dienen.

Maar dit waren uitdagingen en zonder uitdagingen is er geen sprake van een avontuur, en daar was ik op uit toen ik me opgaf, op een avontuur. In dit dagboek wordt melding gemaakt van successen en mislukkingen, van euforie en diepe neerslachtigheid, van vriendschappen die werden gesloten, en van in overvloed aangeboden adviezen en hulp tijdens wat beslist nog steeds dé reis om de wereld is.

Er was geen tijd om je ergens grondig in te verdiepen en degenen die diepzinnige, internationale inzichten verwachten tegen te komen, zullen teleurgesteld zijn. Ik ben me in het bijzonder bewust van het feit dat zich maar een paar maanden na mijn bezoek aan China in dit land een drama voltrok. Maar mijn reis om de wereld gaf me een besef van algemene verhoudingen, van de omvang en verscheidenheid van deze buitengewone planeet, van de relatie tussen dat ene land en die ene cultuur met een ander land en een andere cultuur, en dat is een ervaring die maar weinig mensen opdoen en velen zouden moeten opdoen.

Hiervoor ben ik een heleboel mensen eeuwig dankbaar. Niet in het minst Clem Vallance van de BBC, die op dit krankzinnige idee kwam, en aan mij dacht; Will Wyatt die het het eerst aan mij vroeg en ervoor zorgde dat ik geen nee zei; mijn vrouw Helen en de rest van de familie die me lieten gaan; mijn zorgzame, geduldige Passepartout (zie de noot hierna) die bijna zonder te klagen ongelooflijk hard heeft gewerkt – Nigel Meakin, Ron Brown, Julian Charrington, Nigel Walters, Dave Jewitt en Simon Maggs, die ieder op hun beurt op 77 van de 80 dagen foto's maakten en filmde; Angela Elbourne en Ann Holland voor hun nuchterheid en paniekbestendigheid – als zij er niet bij waren geweest, stond ik nu misschien nog op het station in Caïro; Basil Pao omdat we waarschijnlijk geen van

allen Hongkong en China hadden overleefd als hij er niet bij was geweest, en Roger Mills die mij, samen met Clem Vallance, vele maanden lang de weg wees, leidde, bemoedigde, ompraatte en verdroeg.

Michael Palin
Londen, 1989

Noot over mijn Passepartout

Clem Vallance en Roger Mills (en ook de productieassistentes Angela Elbourne en Ann Holland) hebben de hele reis meegemaakt. Nigel Meakin, Ron Brown en Julian Charrington filmden me in Hongkong en daarna brachten Nigel Walters, Dave Jewitt en Simon Maggs me thuis.